

Felsőörs Környezetvédelmi Programja

2012.

Tartalomjegyzék

| | |
|--|----|
| 1. Bevezetés..... | 3 |
| 1.2 A települési környezetvédelmi program célja..... | 3 |
| 2. A környezeti állapot jellemzése | 3 |
| 2.1 A levegő állapota..... | 3 |
| 2.2 Felszíni és felszín alatti vizek állapota | 4 |
| 2.3 Földtani közeg, talajok állapota | 4 |
| 2.4 Élővilág és természeti környezet..... | 5 |
| 2.5 Települési és épített környezet | 6 |
| 2.6 Éghajlati adottságok | 7 |
| 2.7 Úthálózat, közlekedés..... | 8 |
| 2.8 Zajvédelem | 8 |
| 2.9 Ivóvízellátás | 9 |
| 2.10 Szennyvízkezelés | 9 |
| 2.11 Csapadékvíz elvezetés..... | 9 |
| 2.12 Hulladékgyűjtés hatása | 10 |
| 2.13 Épített környezet | 10 |
| 2.14 Energiaellátás | 10 |
| 2.15 A gazdasági helyzet jellemzése..... | 11 |
| 2.16 A társadalmi helyzet jellemzése | 12 |
| 2.16.1 Demográfia..... | 12 |
| 2.16.2 Foglalkoztatottság | 12 |
| 2.16.3 Oktatás, kultúra | 12 |
| 2.16.4 Egészségügy, szociális ellátás | 13 |
| 2.16.5 Környezeti tudatosság | 13 |
| 3. Környezetállapot javítását szolgáló lépések..... | 14 |
| 3.1 Levegőtisztaság-védelmi javaslatok..... | 14 |
| 3.2 Vízvédelmi javaslatok | 16 |
| 3.3 Ivóvízellátást szolgáló javaslatok..... | 17 |
| 3.4 Csapadékvíz kezelése, hasznosítása | 18 |
| 3.5 Közlekedésfejlesztés | 20 |
| 3.6 Felelős hulladékgyűjtés..... | 21 |
| 3.7 Energiaellátás fejlesztése..... | 23 |
| 3.8 Helyi értékek védelme..... | 24 |
| 3.9 Közösségfejlesztés a környezetvédelemért | 26 |

1. Bevezetés

Felsőörs Környezetvédelmi Programjának kidolgozásával a község önkormányzata a Csalán Környezet- és Természetvédő Egyesületet bízta meg, akik a rendelkezésre álló adatok, a településen tartott lakossági vélemények, a korábbi tervdokumentumok részletes elemzésével készítették el jelen dokumentumot. A készítés során alapvető szempont a dokumentum korábbi tervezési anyagokhoz, hatályos jogszabályokhoz, stratégiákhoz való illeszkedése, biztosítva ezáltal a környezetvédelmi program illeszkedését, megvalósíthatóságát a településen.

1.2 A települési környezetvédelmi program célja

A települési környezetvédelmi program alapvető célja, hogy megfogalmazásra, lehatárolásra kerüljenek azok a feladatok, melyek a fenntarthatóságot szolgáló környezetvédelmi fejlesztésekhez kapcsolódnak. A környezetvédelmi program a fenntarthatóság környezeti elemeit biztosítja egy átfogó fejlesztési tervhez, mely az élehető település kialakításának záloga.

2. A környezeti állapot jellemzése

2.1 A levegő állapota

A település levegőtisztaságát meghatározó alapvető tényezők: a településen áthaladó, nyáron jelentősebb forgalommal is bíró 7219. j. számú mellékút forgalma, a településen élők tüzelési, égetési gyakorlata.

A közlekedés eredetű légszennyező anyagok: szén-dioxid (egyik legjelentősebb üvegházhatású gáz), a szén-monoxid, nitrogén-oxidok, illékony szénhidrogének, por és a kén-dioxid. Ezen utóbbiak nagyobb koncentrációban komoly egészségügyi kockázatot is jelenthetnek, főként nyáron. Bár mért adatok nem állnak rendelkezésre, a településen áthaladó személy- és teherforgalom mértéke – akár a nyári jelentősebb forgalmat tekintve - sem haladja meg az előírt határértékeket. Ennek ellenére a forgalom okozta környezetterhelés – különösen a főutca szűk szakaszain – mérséklése fontos feladat a település élhetőbbé, fenntarthatóbbá tétele szempontjából.

Száraz és szeles időben jelentős szállópor-terhelés éri a falut a bel- és külterületi murvás utak, a szentkirályszabadjai kőbánya és a környező mezőgazdasági területek irányából.

A település útjai mentén véletlenszerű jelleggel található csak fák, melyek a forgalom okozta környezetterhelés hatásainak mérséklését nem tudják ellátni. Különösen ott okoz ez problémát, ahol a település lakói a leginkább találkoznak a közúti forgalommal, azaz a település belterületein, frekvenciált pontjain, így a közlekedés okozta porszennyezés közvetlenül tud hatni a településen élőkre.

Felsőörs település háztartásainak 81%-a csatlakozott a gázvezeték hálózathoz, és feltételezhetően ezen tüzelőanyagot is részesíti előnyben. A gázzal fűtők azonban a gázárak emelkedésével egyre növekvő számban visszatérnek fatüzelésre, amely potenciálisan nagyobb

szénmonoxid kibocsátást és porszennyezést eredményez. Ezen fűtőanyag előtérbe helyeződésével párhuzamosan fokozott figyelmet kell szentelni a település levegőtisztaságának védelmére.

A településen az égetést helyi rendelet szabályozza, amely jelenleg korlátozottan engedélyezi a kerti hulladékok égetését. A lakossági kerti hulladék égetése, a hulladékkal való tüzelés mértéke időnként jelentős is lehet, egy-egy ilyen eset számtalan minőségű és akár jelentős mennyiséggel is terheli a település levegőjét. Ezen események a lakosság ismerethiányából fakadnak elsősorban.

2.2 Felszíni és felszín alatti vizek állapota

Felsőörs teljes közigazgatási területe a Balaton vízgyűjtőjéhez tartozik. Legjelentősebb állandó vízfolyása a Malom-patak, mely a Lovasi-sédbe torkollik. Vízhozamára csak becstelt adatok állnak rendelkezésre. A vízminőség jobb esetben is csak II. osztályú. A Malom-patak völgyébe kiépített regionális vízmű hidrogeológiai védőterülettel határolt. A lehatárolás a DRV Zrt. megbízásából 2011-ben meg lett újítva, melynek eredményeképpen a védőterületek jelentősen leszűkültek. Az új védőterület lehatárolás ellen Felsőörs önkormányzata fellebbezést nyújtott be a zöldhatóságnak, melyben kérte a régi védőterületek méretének megtartását, vagy bővítését a kritikus Északi és Keleti irányokban. A településen több kisebb, ex lege védett forrás is található. A patakok tavasszal és nagy nyári záporok után megáradnak, ősszel kisvizek alakulnak ki.

A rétegvizek ugyan csekély mennyiségűek, van néhány artézi kút a település viszonylatában, melyek legfeljebb 100 méteres mélységűek, mégis gyakran komoly vízmennyiséggel szolgálnak.

A 27/2006 (II. 7) kormányrendelet szerint, mely a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezésével szembeni védelemről szól, Felsőörs a nitrátérzékeny területek közé tartozik.

A 27/2004 (XII.25) KvVM rendelet értelmében felszín alatti víz szempontjából fokozottan érzékeny a település, s kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi terület, valamint a települési szennyvíztisztítás szempontjából érzékeny felszíni vizek és vízgyűjtőterületük kijelöléséről szóló 240/2000. (XII.23.) Kormányrendelet szerint az érzékeny felszíni vizek vízgyűjtő területhez tartozik.

A Malomvölgyi forrás és kutak fent vannak a sérülékeny üzemelő vízbázisok listáján (2011.06.01-i lista adatai alapján) 2000 m³/nap védendő kitermeléssel.

Felsőörs több jogszabály által is védendő felszíni és felszín alatti vízbázissal rendelkezik, melyből adódóan elővigyázatosság szükséges mind a mezőgazdaság, mind a szennyvízkezelés területén.

2.3 Földtani közeg, talajok állapota

Felsőörs a Dunántúli-középhegység nagytáj, Bakony-vidék középtáj, Balaton-felvidék és kismedencei kistájon helyezkedik el. A település a kistáj keleti részén található. Hegységi, dombosági jellegű és síksági domborzattípusokból tevődik össze a kistáj. Szerkezetileg a középhegységi pászta DK-i szárnyának része. Alapvetően három szerkezeti építmény

jellemzi: a metamorf-magmás és üledékes kőzetekből épült paleozoos alapzat; a mezozoos geoszinklinális összetöredezett dolomit és mészkő sashécsorozata; a harmadidőszaki és üledékes kőzetekből épült fedő építménye. A változatos földtani felépítés következtében természeti értékekben igen gazdag a terület.

A település talajára a vályog mechanikai összetételű barna erdőtalaj, barnaföld és rendzina jellemző. Általánosságban elmondható, hogy többek között az erózió hatása következtében ezek a talajok sekély termőréteget alkotnak (40-70 cm). A talajok vízháztartása így meglehetősen sérülékeny, ráadásul a köves megjelenési formák is nehezítik a mezőgazdasági munkálatokat. A termőképesség az egészen jó értékektől a gyengéig változhat az elhelyezkedéstől, lejtéstől és az alapkőzettől függően.

Felsőörs területén működő bányaterület nem található, lezárt és rekultivált bánya azonban igen.

Földtani veszélyforrások a település területén nincsenek.

A település környezetében lévő lejtési viszonyoknak köszönhetően a talajok erodációjával kell számolni, mely mérséklése a település mezőgazdasága szempontjából elengedhetetlen feladat.

2.4 Élővilág és természeti környezet

A kistáj a Dunántúli-középhegység flóraidéke (*Bakonyicum*) Balaton-vidék flórajárása (*Balatonicum*). Bár a terület ideális erdők számára, az emberi tevékenységnek köszönhetően a medencékben szántó- és gyepgazdálkodás, a meleg domboldalakon szőlő- és gyümölcsstermesztés terjedt el.

Az erdőterületek közül a mészkő hegyeken molyhos tölgyesek (benne molyhos tölgy – *Quercus pubescens*, virágos kőris – *Fraxinus ornus*), másutt cseres-tölgyesek jellemzőek, melyet az erdei legeltetés és erdőgazdálkodás formált. A déli lejtő szubmediterrán domboldalain endemikus fajokban gazdag karsztbokorerdők találhatóak (cserszömörce – *Cotinus coggygria*, sárga koronafürt – *Coronilla coronata*, nizzai zörgőfü – *Crepis nicaensis*, gatyás saláta). A dolomit sziklagyepek jellemző növényei a magyar gurgolya – *Seseli leucospermum*, kékes borkóró – *Thalictrum pseudominus*, drees csenkesz – *Festuca pallens*, délvidéki árvalányhaj – *Stipia ericaulis*, sulyoktáska – *Aethionema saxatile*, ezüstös útifű – *Plantago argentea*. A lejtősztyepeken lappangó sás – *Carex humilis*, magyar szegfű – *Diantus pontederæ*, sárga iglice – *Ononis pusilla*, Orlay-murok – *Orlaya grandiflora*, borzas szulák – *Convolvulus cantabrica*, vetővirág – *Sternbergia colchiflora*, őszi csillagvirág – *Prospero elisae*, vitézvirág – *Anacamptis pyramidalis* található. A vöröshomokkő hegyeken mészkerülő tölgyeseket is találunk.

Felsőörs forrásokban gazdag település. A források ex-lege védettek.

A településen az Országos ökológiai hálózat övezetei közül Magterületbe tartoznak a Natura 2000-es területek (Balatonfüredi-erdő: 082, 083, 084/1, 084/2, 085/3, 085/4, 085/5, 085/6, 085/10, 085/11, 085/12, 085/13, 085/14, 085/15, 085/16, 085/17, 085/18, 085/19, 085/20, 085/21, 085/22, 085/23, 085/24, 085/25, 085/26, 085/27, 085/28, 085/29, 085/30, 085/31, 085/32, 085/33, 085/34, 085/35, 085/36, 085/37, 085/38, 085/39, 085/40, 085/41, 085/42, 085/43, 085/44, 087, 093, 094, 095, 098, 0100, 0101, 0103, 0109/1, 0109/2) és a települési erdőterületek. A település keleti oldalán található patak Ökológiai zöldfolyosóként összeköti az egyébként a Felsőörs-Balatonalmádi út által kettészakított magterületet.

Magyarország első földtani alapszelvényét is őrzi a Forrás-hegy lejtője, mely az egykori kőbánya kapcsán őslénytani, geológiai érdekességeket is tartalmaz. A kapcsolódó tanösvény vége és geológiai bemutatóhely a 098 hrsz-ú erdőben található.

A település volt zártkerti területei a Balaton kiemelt üdülőkörzet térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezetébe tartoznak.

Felsőörs területei erősen változtak az emberi tevékenység hatására, azonban maradtak meg nagy diverzitású, értékes állat- és növénypopulációval rendelkező területek, melyek helyi védettsége megfontolandó (Forrás-hegy geológiai tanösvény nyomvonala, a belterületi idős hársfa és a Miske-tető).

Zöld felületek, parkok

A településen jelenleg csak néhány kisebb közpark besorolású terület van, melyek egy része csak nevében park, valójában inkább beépítetlen füves, vagy gyéren fásult, elhanyagolt területek (HRSZ: 255/1,256, 280, 54/15, 44/2). Az egyetlen gondozott képet mutató, felüdülést nyújtó közpark a faluban a Hóvirág utcai völgyben lévő szabadtéri színpad és környéke (HRSZ.:150/5).

Az utcákban fák elvétve találhatók, szép fasorok csak néhány utcában (pl.: Kisperjési utca, Hóvirág utca) vannak. A faluba bevezető utak mentén egységes fasor csak a veszprémi főút mellett volt, melyet az utóbbi időben az út fenntartója erőteljesen megritkított, több szakaszon – az önkormányzat tiltakozása ellenére - pótlás nélkül kiirtott.

2.5 Települési és épített környezet

Felsőörs település hagyományai évszázadokra nyúlnak vissza, mely időkből számtalan építészeti emlék maradt fenn. Ezek állapota változó, vannak egészen jó állapotban megmaradtak, és sok közülük már szinte teljesen tönkrement.

Műemléki védettség alatt a négy építmény áll, melyek az alábbiak

| Ssz. | Cím | Hrsz | Funkció | Törzsszám |
|------|------------------|---------|--|-----------|
| 1 | Batthyány tér | 290 | Római katolikus volt préspostági templom | 5491 |
| 2. | Batthyány tér 3. | 144/1 | Egykori préspostsági ház | 5490 |
| 3. | Szabadság tér 4. | 316/1-4 | Keöves kúria | 5492 |
| 4. | | 1296 | Népi lakóház | |

1. táblázat. Felsőörsön található műemlékek jegyzéke

A település régészeti lelőhelyei:

| Ssz. | Lelőhely neve | Lelőhely leírása |
|------|-------------------------|---------------------------|
| 1. | Belterület | Sírok és csontmaradványok |
| 2. | Római Katolikus Templom | Sírok |
| 3. | Peszely – dűlő I. | Óskori, korabronzkori |

| | | |
|-----|-----------------------------|--|
| | | cserepek |
| 4. | Peszely – dűlő II. | Mészhabarcsos kőfal részletei |
| 5. | Vakola-dűlő | Későbronzkori, Árpád-kori cserepek |
| 6. | Ányosháza | Római település nyomai |
| 7. | Ányosházától keletre | Római, XI.-XII. századi cserepek |
| 8. | Vakolai erdő | Római bronzpénz |
| 9. | Cser | Középbronzkori mészbetétel cserepek, melyek telepre utalnak |
| 10. | Táncsics M. u., hrsz. 214/1 | töredékes középsőbronzkori madár alakú edény, 360 db. bronztutulus, IV. századi római pénzek |
| 11. | Malomvölgy keleti oldala | őskori és középkori cserepek |
| 12. | TSZ major | sír, lengyel típusú csőtalp töredékek, neolitikus cserepek |
| 13. | Miske palotája | római bronzpénz, épület omladék |
| 14. | Kishegy | X.századi sír mellékletei: 11db. Négyyszög alakú ezüst lószerszámveret, 8db. Kőalakú ezüstpityke |
| 15. | Főszőlők I. | Őskori cserepek |
| 16. | Főszőlők II. | római leletek, téglák és egy kőoszlop, római téglasír, három épület törmelékes maradványai |
| 17. | Köveskút puszta | |

2. táblázat. Felsőörs régészeti lelőhelyei

Felsőörs település múltjából számtalan épület, műtárgy maradt fenn, melyeket helyi szinten mindenképpen védeni érdemes. A vidék népi építészetének főbb jegyeit őrzi több épület illetve épüle csoport is a település belterületi és külterületi részein egyaránt. Ezek védelme is fontos a település szempontjából.

A település lakóingatlanjainak a száma dinamikusan nő, melyek 35%-a szolgál tényleges lakásként, míg a fennmaradó 65%-nyi ingatlan üdülési célokat szolgál. Az üdülők egyrészt a belterületen beágyazódva helyezkednek el, de túlnyomó részük az egykori zártkertek területén, a szőlőtermő domboldalak átalakításával jött létre.

2.6 Éghajlati adottságok

A település éghajlata mérsékelt meleg-mérsékelt száraz. A napsütötte órák száma évente közel 2000 óra, ebből közel 800 óra a nyári időszakra, 190 óra pedig a télire esik. Az évi középhőmérséklet 9,5-9,7 °C, az év felében a hőmérséklet 10 °C-ot meghaladja. Az évi abszolút hőmérséklet maximumok átlaga 34 °C körüli, míg a minimumoké -14 °C. Az évi csapadék mennyisége 600 mm, melyből a vegetációs időszakban 340-360 mm hull le. Hó átlagosan 35-40 napig takarja a települést, 20-25 cm vastagságban.

Az átlagos szélesség 3 m/s alatt van.

Az éghajlat kedvez a szőlő és egyéb gyümölcsfajták, valamint a fagyérzékeny növények termesztésének.

A globálisan az éghajlatban jelentkező változásoknak köszönhetően a település éghajlatában a fokozatos melegedés és változó csapadékeloszlás várható. A globális szinten jelentkező 1 °C-os hőmérséklet emelkedés a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia adatai alapján a település viszonylatában fokozottan jelentkező melegedést eredményezhet. Ugyanezen scenárióhoz tartozóan a településre hulló csapadék mennyisége nyáron és ősszel csökken, míg télen többletet eredményezhet.

2.7 Úthálózat, közlekedés

Felsőörs település területén a 7219 j. (73. sz út – Alsóörs - 71 sz út) és a 7218 j. (7219 j. út, Felsőörs-Balatonalmádi) mellékút halad át, és keleti oldalon a lakott területeket nem érintően húzódik meg a 73 sz. útvonal, mely a települést kis mértékben érinti csak. A lakóövezetben ezeken túlmenően a közúti forgalom több kisebb burkolt, vagy burkolatlan úton történik. A közúti forgalom számára több esetben szűk utcák állnak rendelkezésre, melyek mentén a járdán történő gyalogos közlekedés sem mindenütt megoldott. A település útburkolatai nem túl jó állapotúak, több helyütt az utcák burkolatlanok, az útburkolatok javításával, létesítésével a csapadékvíz elvezetést is meg kell oldani az útburkolat minőségének megőrzése érdekében.

Kerékpáros közlekedés – bár a településen, és a környező települések irányába is gyakori – közúton történik, kerékpárutak nem találhatóak a településen.

A településre az átmenő közúti forgalom nem jellemző, egyedül Alsóörs Veszprém felől való megközelítéséhez szükséges Felsőörsön áthaladni. A forgalom a nyár kivételével kicsi, az utak áteresztő képessége megfelelő még a nyári, megnövekedett forgalmú időszak alatt is. Autóbuszjáratok a településről való eljutást Veszprém, Balatonalmádi, Alsóörs településre biztosítják, megfelelő gyakoriságú járatokkal.

Vasúti úthálózat nem érinti a települést, legközelebbi vasútállomás Veszprémben, Balatonalmádiban és Alsóörsön található.

Felsőörs legjelentősebb zajforrása a 7219. j mellékút forgalma, mely a településen áthaladóan nyári időszakban lehet jelentős mértékű, és főként a keskenyebb útszakaszokon és a kanyarokban jelentkezik erősebben. Bár mért zajterhelési adat nem áll rendelkezésre, az út forgalmára, és az abból adódó zajterhelés mértékére az Állami Közútnak vannak számított adatai. A nem jelentős forgalom nem, vagy csak meglehetősen ritkán – nyári üdülések idején – lépi át a megengedett határértéket.

A településen jelentős zajjal járó ipari létesítmény nem található. A lakosság életviteléből és a mezőgazdasági tevékenységeknek köszönhetően azonban időnként előfordulnak konfliktusok a település lakosai, és a csendre vágyó üdülők között, melyet az önkormányzat 2011-ben módosított csendrendeletével próbál feloldani.

2.8 Zajvédelem

Felsőörs legjelentősebb zajforrása a 7219. j mellékút forgalma, mely a településen áthaladóan nyári időszakban lehet jelentős mértékű, és főként a keskenyebb útszakaszokon és a kanyarokban jelentkezik erősebben. Bár mért zajterhelési adat nem áll rendelkezésre, az út forgalmára, és az abból adódó zajterhelés mértékére az Állami Közútnak vannak számított

adatai. A nem jelentős forgalom nem, vagy csak meglehetősen ritkán – nyári üdülések idején – lépi át a megengedett határértéket.

A településen jelentős zajjal járó ipari létesítmény nem található. A lakosság életviteléből és a mezőgazdasági tevékenységeknek köszönhetően azonban időnként előfordulnak konfliktusok a település lakosai, és a csendre vágyó üdülők között.

2.9 Ivóvízellátás

A vezetékes ivóvíz a település minden házába bekötött a statisztikai adatok alapján. A településen emellett 1 db közkifolyó is üzemel. A vízfogyasztás mértéke az ivóvíz hálózatra rákötöttekre vonatkozólag 128 l/fő/nap, mely érték a fokozódó igényeknek köszönhetően még tudatos vízfogyasztás esetén is az idővel nő. Az ivóvíz szolgáltatója a DRV Zrt. Felsőörs saját ivóvízbázissal rendelkező település. Ivóvizét a Malomvölgyi kutak biztosítják, jelenleg 3 db kút üzemel itt. A vizet 250 m³-es tározókból nyomatják fel egy 100 m³-es tározóba a településen kívánatos nyomás elérése céljából.

A vízhálózat alapvetően körrendszerben épült ki, csupán néhány helyen vannak ágvezetékek, amelyek többször pangóvíz kialakulását eredményezhetik, illetve csőtörés esetén több háztartás marad ivóvíz nélkül.

A vezetékre több helyütt tűzivízcsapok vannak csatlakoztatva.

2.10 Szennyvízkezelés

Felsőörs szennyvízcsatorna hálózata 100%-ban kiépített, a teljes körű elválasztott rendszerű szennyvízcsatorna hálózat teljes mértékben 2003-ban valósult meg. Gravitációs elven működik, szükség szerinti átemelő berendezésekkel, nyomóvezetékekkel. A szennyvízcsatorna hálózat a szennyvizet a települési rendszer regionális végátemelőjébe, ami regionális nyomóvezetéken keresztül jut el Alsóörsre, majd Balatonfűzfőre, ahol a szennyvíztisztító telepen azt megtisztítják. Az elfolyóvíz a Veszprémi Sédbe folyik.

A szennyvíztisztító rendszer üzemeltetője a DRV Zrt.

A csatornahálózatra rákötöttek aránya belterületen közel 100% (külterülettel együtt nézve 68%), míg a vízhálózatra kötöttek aránya: 100 %.

A csatornahálózatra rá nem kötött néhány ingatlanokon keletkező szennyvíz az ingatlanokhoz kapcsolódó egyedi szennyvíztároló medencékben gyűlik, melyet hivatalosan szippantással ürítenek az érintettek. A gyakorlat azonban sokkal inkább azt igazolja, hogy ezek a medencék inkább szikkasztóként működnek, terhelik a környezetet, mely a település hidrogeológiai adottságaiból kifolyólag közvetlenül szennyezi a felszín alatti és felszíni vizeket. A rákötési hajlandóság elősegítésére az önkormányzat 2011-ben bevezette a településen a talajterhelési díjat.

2.11 Csapadékvíz elvezetés

Felsőörs a Balatontól északra esik, a Balaton vízgyűjtő területében helyezkedik el, a parttól 4-5 km távolságra. A település domborzati viszonyaiból fakadóan a csapadékvíz elvezetése nagy körültekintést igényel. A lehullott csapadék a településről időszakos vízfolyásokon, árkokon keresztül Alsóörsre folyik el, ahol az utcák menti nyílt árkokon keresztül halad a végső befogadó, a Balaton felé. Felsőörs legjelentősebb vízfolyása a Malomvölgyi árok, mely a település nyugati oldalán halad északról dél felé, a Balaton irányába. A településen található zárt csapadékvíz elvezető csatorna, de a füves felületű nyílt árkok a jellemzőbbek. Burkolt felületű árok jelenléte meglehetősen ritka a településen. Az árkok a belterületen jól

gondozottak, de a külterületen sok helyütt gazzal benőttek, feliszapolódtak. Több utcában a keskeny szabályozási szélesség miatt nincs lehetőség csatorna kialakítására, ezekben az utca felületén folyik el a csapadékvíz.

2.12 Hulladékgazdálkodás hatásai

Felsőörs az Észak-Balatoni Regionális Települési Szilárdhulladék-kezelési Önkormányzati Társulás tagja, és a Veszprémi Közülemi Zrt szolgáltatási körzetébe tartozik. A településen termelő kommunális hulladék csökkentésére már történtek lépések, 2009-től kezdve az Önkormányzat és a Csalán Környezet- és Természetvédő Egyesület együttműködésének köszönhetően a település lakosai szerves hulladékaikat helyben komposztálhatják a számukra biztosított eszközök használatával. A hulladék hasznosítása céljából a település két pontján található szelektív hulladékgyűjtő szigetek, ahol a papír, a műanyag és az üveg hulladékok elkülönített gyűjtése valósul meg. A településen szelektíven gyűjtött hulladék aránya azonban nagy kívánnivalót maga után, a lakosság tudatossága e téren még alacsony. Veszélyes hulladékok leadására Veszprémben, a Hulladékudvarban (Kistó u. 9.) nyílik lehetősége a település lakosainak, illetve szárazelem gyűjtők a település óvodájában és az önkormányzat épületében is vannak kihelyezve. Gyógyszerhulladékaikat a lakosok a helyi gyógyszerárban leadhatják.

A hulladékszállítás heti gyakorisággal történik a településről. A belterületen minden ingatlantól a hulladékszállítás megoldott, a külterületen nyári időszakban zsákos rendszerben történik ezen feladat ellátása.

Illegális hulladéklerakások a településen elszórtan előfordulnak, főleg a nyári időszakban az üdülővezetékben, illetve a zártkertek mentén.

Hulladéklerakó jelenleg a településen nem működik, a korábban üzemelt lerakó teljes rekultivációja még nem valósult meg, a kivitelezés várhatóan 2012-ben megkezdődik.

2.13 Épített környezet

A helyi védettséget élvező nagy számú épített és történelmi emlékek sok esetben még a település lakóinak körében sem ismertek, főként a településre újonnan érkező családok ezirányú ismeretei hiányosak. A településre érkező látogatók, túrázók, vendégek, üdülők azonban ezen értékekkel nem, vagy csak alacsony részarányban találkoznak. Így a méltán híres értékekből származó előnyöket a település nem tudja kellő mértékben kihasználni.

A település beépítettsége fragmentálódott, azaz vannak olyan településrészek, amelyek szinte külön településrészt alkotva csak egy köldökön keresztül csatlakoznak a település központi részéhez. Ezen beépítés azonban közlekedési, ivóvíz minőségi és közösségalkotási problémákat is eredményezhet.

2.14 Energiaellátás

A település energiaellátása meglehetősen nagy arányban külső energia ellátó rendszerekből származik. A vezetékes energiaforrások a településen a villamos energia és a földgáz. A villamos energia 20 kV-os vezetékeken érkezik a településre, és a település világítási és elektronikai készülékeinek igényét fedezi. A földgáz egy, a Veszprémet Nagyvázsónnyal

összekötő vezetékrendszer leágazásával érkezik a településre, és legfőképp a település termikus igényeinek kielégítését szolgálja. Ezen energiahordozók mellett a település életében jelen vannak az elsősorban egyedi megoldásokat jelentő fa, szén, olaj felhasználású rendszerek, de jelentőségük a vezetékes energiaellátás mellett csekély.

A település energiafüggősége jelentős. Nem jelenik meg a település életében kellő hangsúllyal az energiatakarékosságra való törekvés jelentősége annak ellenére sem, hogy az önkormányzat elkötelezett ezen folyamat mentén. Nem megfelelő a lakosság ezirányú tájékozottsága, az önkormányzat által elért eredmények bemutatása.

2.15 A gazdasági helyzet jellemzése

Felsőörs legjelentősebb ipari vállalkozásai: a műanyagipari feldolgozással foglalkozó Omikron Dokk Kft., a mezőgazdasági ágazatban működő Morello Kft., a faipari Tivafa Kft., a betongyártó Borbély Beton és a Quad Rapid Kft., mely benzinkutat üzemeltet. A fenti cégek helyben egyben a legnagyobb foglalkoztatók. A településen kevés olyan vállalkozás van (vagy esetleg nincs is vállalkozás), mely a helyi adottságokra építve helyi igényeket szolgál ki, azaz a fenntarthatóság kritériumainak eleget tenne.

A belterületen, külterülettel határosan további mezőgazdasági vállalkozók rendelkeznek telephellyel, az egyéni gazdaságok száma 4.

A településen 241 vállalkozás került bejegyzésre, és 12 kiskereskedelmi üzlet található. / vendéglátóhelyei közép- és alsó kategóriás éttermek, valamint borozó. Minőségi, igényes, a település arculatát, hangulatát erősítő, a helyi közösség építésének teret adó kiskereskedelmi szolgáltatóhely azonban nem található a településen.

A mezőgazdasági termelés meglehetősen sokszínű Felsőörsön köszönhetően a változatos adottságoknak. A településen rétek, legelők, szőlők találhatóak a magasabb területeken, míg a laposabbakat szántóföldként, gyümölcsösként hasznosítják. A földterületek változatos aranykorona értékkel bírnak, de jellemzően jónak mondhatóak a föld termőképességi adottságai a településen. A termőterületek nagy részén (saját birtokon illetve bérelt területeken) 2-3 családi gazdaság termel, de több család számára biztosítanak megélhetést a szőlő és gyümölcs területek. A mezőgazdasági termelés mellett feldolgozás és tárolás is fellelhető a településen.

A szántóterületekre jellemző a nagy táblákban való művelés, ahol elsősorban gabonaféléket és kukoricát termelnek. Kisebb parcellák is fellelhetők a település adott részein. A szántóföldek a közigazgatási terület 17%-át teszik ki. A földművelés intenzív módon történik, de több parlagon hagyott terület is található a településen.

A területek 8%-án találhatóak a gyepterületek, melyeken legeltetés, kaszálás zajlik. A legeltetéssel felhagyott területeken a gyeperősödés, beerdősülés indult meg.

Rétek elsősorban a meredekebb partoldalakon vannak, területük 3%-nyit tesz ki. A vízfolyások, medrek mentén is elsősorban gyepek helyezkednek el.

A településen nagy hagyománya van a szőlő és gyümölcsstermelésnek, mely a külterületek 16 %-án valósul meg. Elsősorban nagy táblás meggy termelés van jelen a 7219. sz út mentén. Felsőörs történelméhez, hagyományaihoz, tájképéhez tartozik a szőlőművelés, mely 8%-nyi területen valósul meg. A nagy hagyományok ellenére a szőlőművelést kezdi háttérbe szorítani a szőlők és gyümölcsösök helyét átvevő üdülő funkció. Az utóbbi évtizedek alatt felerősödött ezeken a területeken a lakóingatlanok kialakítása, valamint a kedvező termőképességű területeket is hétvégi házak és lakóingatlanok fedik.

Állattenyésztés a településen nem jellemző, egyedül a turizmusban hasznosított lótarás van jelen.

Bár a település felszíni és felszín alatti vizek szempontjából fokozottan érzékeny, a mezőgazdasági gyakorlatba ezek a szempontok nem épültek be.

2.16 A társadalmi helyzet jellemzése

2.16.1 Demográfia

Felsőörs Község Önkormányzatának adatai szerint a település lakosainak száma 2011-ben 1530 fő. A településen 33 fő él, akik a 2001-es népszámláláson valamely kisebbséghez tartozónak vallották magukat, így cigány, zsidó, román, német, szerb és szlovén nemzetiség is található a településen. Felsőörs lakosságának több, mint 60%-a katolikus vallásúnak, közel 17%-a protestánsnak vallotta magát, minden tizedik lakos nem érezte magát semmilyen egyházhoz tartozónak.

A település lakosságának száma évről évre dinamikusan nő, míg az 1870-es években 700 fő élt a településen, addig az ezredfordulóra a KSH adatai szerint már meghaladta az 1100 főt, és 2011-es adatok szerint a településen 1530 fő él. A jelenség a dezurbanizációs folyamatoknak, és Felsőörs kedvező környezeti adottságoknak köszönhető.

A település korösszetétele egyenletes képet mutat, a 60 év feletti és a 14 év alattiak arány közel megegyező mértékű. A település elöregedését itt a folyamatosan betelepülő fiatal családok ellensúlyozzák.

A település vándorlási viszonyaira jellemző, hogy míg az 1970-es években az elvándorlás mértéke volt nagyobb a bevándorlással szemben, addig mára ez a tendencia megfordult, a legutolsó adatok szerint a különbség +284 fő.

2.16.2 Foglalkoztatottság

Felsőörs foglalkoztatottsági mutatói kedvezőek, a munkanélküliek aránya a településen a 2001-es népszámlálási adatok alapján 3,6 %. A település lakóinak azonban csak kis része talál munkahelyre helyben, zömmel a közeli városba, Veszprémbe ingáznak.

2.16.3 Oktatás, kultúra

A településen óvoda, és 1-4 osztályos általános iskola működik. Bölcsőde és felső tagozatos általános iskola nincs.

Az óvodai nevelést az önkormányzati fenntartású Miske Óvoda intézmény látja el, ami kötelező felvételt biztosít az 5. életévüket betöltő lakhellyel, vagy tartózkodási hellyel rendelkező gyermekek számára.

Az általános iskolai közoktatási feladatait a település Veszprém MJV Önkormányzatával együttműködésben valósítja meg, Veszprémbe a Hriszto Botev Általános iskola közös fenntartású intézmény lett, melynek tagintézménye a Felsőörsön található 1-4. osztály oktatását végző Malomvölgyi Általános Iskola. Így a felsőörsi lakóhellyel rendelkező tanulók az első négy évet helyben, majd az 5-8. osztályt Veszprémbe a Hriszto Botev Általános Iskolában végezhetik el. A Malomvölgyi Általános Iskola 4 osztályteremmel, étkezővel és tornaszobával felszerelt. A település tornaterem építését igényli, de jelenleg nincs rá anyagi fedezet. A pedagógusállomány is szakképzett, a 7 főnyi pedagógus stáb mellett 3 fő technikai feladatokat ellátó személy segíti az intézmény működését. A 4 osztálycsoport mellett 3 napközis csoport is működik a település iskolájában.

A közművelődés feladatainak ellátására könyvtár és teleház áll az érdeklődők rendelkezésére, ez utóbbiban e-Magyarország pont is található. Felsőörs életének alakításában több civil szervezet is szerepet vállal, ezek a következők:

- Fenntartható Élet és Környezet Egyesület
- Nők Felsőörsért Egyesület
- Vendégváro Egyesület
- Bakony és Balaton Keleti Kapuja Egyesület Leader Helyi Akciócsoport
- Balaton Riviera Turisztikai Egyesület
- Felsőörsi Báró kert Víziközmű Társulat
- Felsőörsért Közalapítvány
- Nyugdíjasklub
- Polgárórség
- Református Egyházközösség
- Felsőörsi Ifjúsági Közhasznú Sportegyesület,
- Csalán Környezet- és Természetvédő Egyesület.

A településen több ízben szerveznek közösségi programokat a településen, mint pl. búcsú, szüreti multság, Betlehemezés, szemétszedés, falunapok.

Jelen stratégia készítéséhez szervezett lakossági fórum kapcsán jött elő az a probléma, miszerint a településen élők – főként az újonnan betelepülők és a régi lakosok – nem ismerik egymást, nincsenek olyan közösségi alkalmak, amelyek mindenki összefogását igénylik. Így nem tud létrejönni az egységes közösség, a közös cél, és az együttműködés ezen célok elérése érdekében. Hiányzik a közös értékrend, a közös identitás, a „mi” tudat.

2.16.4 Egészségügy, szociális ellátás

A település egészségügyi és szociális ellátás terén főleg a közeli nagyvárosokra (Veszprém, Balatonalmádi) támaszkodik. Bár heti négy nap van házi orvosi rendelés, és gyógyszertár is üzemel Felsőörsön, többen nem a helyi egészségügyi szolgáltatásokat választják.

A település lakosságának jelentős többsége összkomfortos, illetve komfortos lakásban él, csekély hányada a lakásoknak és üdülőknek, amely komfort nélküli vagy félkomfortos.

A szociális alapellátás a településen megoldott. A gyermekjóléti szolgálatot és a családsegítést a Bendola Kft látja el a településen. A tanyagondnoki szolgálat a külterületen élők életét segíti, csökkentve ezáltal az intézményektől való távolságból adódó nehézségeket. Házi segítségnyújtás és az idősek nappali ellátása kistérségi összefogással valósul meg a településen. Az időskorúak gondozására a Faluház földszintjén van lehetőség, ahol a klubszobában fogadja a gondozó az időseket.

2.16.5 Környezeti tudatosság

A Csalán Környezet- és Természetvédő Egyesület kérésére reprezentatív közvéleménykutatás indult 2010 nyarán Veszprém megyében, hogy ismertté váljon a lakosság éghajlatváltozással kapcsolatos tájékozottsága, a személyes felelősségérzet a hatások mérséklésében és a lakosság érintettsége a várható hatások tekintetében. A Balatoni Integrációs Non-profit Kft.

Társadalomtudományi Kutatócsoportja által végzett 400 fős reprezentatív közvéleménykutatása szerint Veszprém megye lakossága bár fontos problémának látja az éghajlatváltozást, de annak megoldásában csak részben látja saját felelősségét. Holott 78%-uk szerint az éghajlatváltozás mérsékléséért tudunk tenni.

A megkérdezettek szerint inkább globális probléma a klímaváltozás, helyi problémának 12,8 % tartotta. Ez azt valószínűsíti, hogy a klímaváltozás valódi súlyossága még nem tudatosult

kellően a társadalomban, hiszen kimutatható a „probléma létezik, de engem úgysem érint” effektus.

A kutatás eredményei azt mutatják, a lakosságot leginkább az árvízveszély, az aszálykérdés, a települések csatornázottsága és a viharok okozta problémák foglalkoztatják. Sokak szerint megoldást jelentene az erdősítés, a vizes élőhelyek rehabilitációja, de mindenekelőtt fontos lenne, ha a klímaváltozáshoz történő alkalmazkodásra irányuló ismeretek beintegrálódnának az oktatásba.

A Veszprém megyei válaszadók szerint a klímaváltozás egyik legjelentősebb kiváltó oka az emberi életmód (59,3%). A széndioxid kibocsátás csökkentésének lehetséges módszerei között magasan támogatottnak tekinthető a megújuló energiaforrások használata (86%), a hőszigetelés javítása általi széndioxid kibocsátás csökkentés (76,6%), a vasúti, vízi fuvarozás (77,3%), a helyi termékek, szolgáltatások használata (73,3%), a tömegközlekedés és kerékpáros közlekedés térnyerése (80%). A megkérdezettek 78%-a szerint tudunk tenni az éghajlatváltozás mérsékléséért.

3. Környezetállapot javítását szolgáló lépések

3.1 Levegőtisztaság-védelmi javaslatok

Felsőörs település közlekedésből, fűtésből, lakossági égetésekből származó por, szénmonoxid és széndioxid levegőbe jutásának mértéke évről évre nő, köszönhetően a növekvő közúti forgalomnak, a gáz alapú fűtési rendszereket egyre nagyobb mértékben felváltó fatüzelésnek. Ugyanakkor a település utak menti fásítása gyenge, zöld területeinek nagysága alacsony. A fák, zöld területek hiányában a település por- és egyéb légszennyező anyagainak kiszűrése a település belterületén nem megoldott. Ezen problémakör kezelésére az önkormányzat már tett lépéseket, melynek során rögzítette Felsőörs község gazdasági programjában (2011-2014) fásítási, parkosítási tevékenységek jelentőségét, valamint elkészítette a településre vonatkozó fásítási, parkosítási tervdokumentumokat.

A településen lakók nem érzik kellően magukénak a település közterületein lévő növény-/faállományt, főként a fiatalok körében hiányos a fák iránti tisztelet, megbecsülés.

A településen áthaladó forgalomból adódó környezeti hatások mérséklése érdekében javasolt a zöld területek környezeti állapotának javítása, területének növelése, az utak menti fásítás őshonos fajokkal, a meglévő faállomány megfelelő gondozása, faápolás, a fakivágásokat követő azonnali fapótlás. Ezen paraméterekkel jelentősen csökkenthető a lakosság fűtési tevékenységéből adódó légszennyezés mértéke is. Az engedély nélküli anyagok égetésének elkerülése érdekében a lakosság tudatformálására, a szociálisan rászoruló körülményeinek javítására kell kiemelt figyelmet fordítani.

A lakosság faültetésekbe, parkosításokba való bevonásával nő a kötődés fák felé, mely által motivált réteg alakul ki a jövőbeni gondozás, odafigyelés, ápolás, esetleges pótlás terén. A részvétellel való motiváltság növelése mellett a fák környezeti hasznában való jártasság, tudatosság növelése is elősegíti a fák hosszú távú megőrzését, újabb területek beültetését.

A közutak burkolatának állapota a közlekedés porszennyezésében nagy szerepet játszik, így közutak burkolatának folyamatos felújítása is szükséges.

Rövid távú célkitűzések

Zöldterületek állapotának megőrzése és javítása a belterületen
Zöld területek minőségének és mennyiségének növelése parkosítással
Fásítás őshonos fákkal az utak mentén
Lakosság motiválásának növelése a fák megőrzésében, telepítésében
A lakosság égetési szokásainak megváltoztatása

Közép és hosszú távú célkitűzések

A meglévő zöldterületek állapotának javítása, megőrzése
A bevezető utak menti fasorok rekultivációja az út kezelőjének bevonásával

Rövid távú intézkedések

| Feladat megnevezése | Megvalósítás módja | Rendelkezésre álló eszközigeny | Bevonandó erőforrások | Felelős | Határidő |
|---|-------------------------------|--|--|--------------|----------|
| Zöldfelületek kialakítása őshonos növényfajok ültetésével – Civil Ház parkosítása | Önkormányzat | Tervdokumentáció rendelkezésre áll, Pályázati önrész biztosítása | 5.500 e – pályázati forrásból | Polgármester | 2012 |
| Közparkok, közterületek természetbarát felújítása őshonos fák ültetésével | Önkormányzat, | Tervdokumentációk rendelkezésre állnak, pályázati önrész biztosítása | 19.000 eFt pályázati forrásból | Polgármester | 2012 |
| Lakosság motiválásának növelése a fák megőrzésében, telepítésében közös faültetéssel, zöld területek gondozásával | Önkormányzat, civil szervezet | Emberi erőforrás, szükséges eszközök | 400 eFt – pályázati forrásból | Polgármester | 2012 |
| Rendezési terv módosítása annak érdekében, hogy a kertgazdálkodás, parkosítás előnyben részesüljön a beépítéssel, burkolással szemben | Önkormányzat | Humánerőforrás rendelkezésre áll | A folyamatban lévő rendezési terv felülvizsgálat keretében | Polgármester | 2012 |
| Utak | Önkormányzat | - | Pályázati | Polgármester | 2012- |

| | | | | | |
|---|-----------------------------------|------------------|--------|--------------|-------|
| államgővása a szegélyek menti árkok feltöltésével, csapadékvíz elvezető folyókák kialakításával | | | forrás | | 2014 |
| Lakossági tájékoztató rendezvény a hulladékégetések visszaszorítására | Önkormányzat és civil szervezetek | Emberi erőforrás | 50 eFt | Polgármester | 2012. |

Közép és hosszú távú

| Feladat megnevezése | Megvalósítás módja | Rendelkezésre álló eszközigeny | Bevonandó erőforrások | Felelős | Határidő |
|--|---|--------------------------------|-----------------------|--------------|----------|
| Zöldterületek szakszerű gondozása, faápolás | Önkormányzat, civil szervezetek, lakosság | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2012- |
| Zöld területek védelméről szóló helyi rendelet megalkotása | Önkormányzat | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2013 |
| Bevezető utak menti fák megfelelő gondozása | Önkormányzat, közútkezelő | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2013 |

3.2 Vízvédelmi javaslatok

Felsőörs több jogszabály által is védendő felszíni és felszín alatti vízbázissal rendelkezik, melyből adódóan elővigyázatosság szükséges mind a mezőgazdaság, mind a szennyvízkezelés területén. Ennek megfelelően különösen fontos a környezetkímélő, ökológiai gazdálkodási mód előtérbe helyezése, a szakszerű, lehetőség szerint minimalizált műtrágya és vegyszerhasználat és a trágyakezelés előírásainak betartása a településen.

A külterületi szennyvíz elhelyezési problémák felszámolásával jelentősen csökkenthető a lakossági szennyvíz környezetbe jutásának mértéke.

Rövid távú célkitűzések

A vízbázis védelem biztosítása

A vízkitermelő kutak és a vízbázis védterületek kezelésének folyamatos kontrolja

Gazdák tájékozottságának növelése a vízvédelem jelentőségéről, a környezetkímélő gazdálkodási módokról

Közép és hosszú távú célkitűzése

A helyben, környezetkímélő módon megtermelt termények értékesítésének elősegítése
A csatornahálózatra nem kötött külterületi ingatlanok szennyvíz-kezelésének megoldása

Rövid távú intézkedések

| Feladat megnevezése | Megvalósítás módja | Rendelkezésre álló eszközigeny | Bevonandó erőforrások | Felelős | Határidő |
|---|-----------------------------------|---------------------------------------|---|----------------|-----------------|
| Területrendezési terv felülvizsgálata a vízbázis-védelem szempontjai alapján | Önkormányzat | Emberi erőforrás | Települési rendezési terv felülvizsgálata keretében | Polgármester | 2012. |
| A külterületek szennyvíz elhelyezésére intézkedési terv kidolgozása | Önkormányzat | Emberi erőforrás | - | Polgármester | 2012- |
| Gazdafórum a környezetbarát mezőgazdasági gyakorlatért | Önkormányzat és civil szervezetek | Emberi erőforrás, helyszín, eszközök | 100 eFt – pályázati forrásból | Polgármester | 2012 |
| A vízkitermelő kutak és a vízbázis védterületek kezelési kontroljának kidolgozása | Önkormányzat | Emberi erőforrás | - | Polgármester | 2012 |

Közép és hosszú távú intézkedések

| Feladat megnevezése | Megvalósítás módja | Rendelkezésre álló eszközigeny | Bevonandó erőforrások | Felelős | Határidő |
|--|-----------------------------------|---------------------------------------|------------------------------|----------------|-----------------|
| Helyi környezetbarát élelmiszerek népszerűsítése kampányokkal, rendezvényekkel | Önkormányzat és civil szervezetek | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2013- |

3.3 Ivóvízellátást szolgáló javaslatok

A kedvező vízellátottságú település saját ivóvízbázissal rendelkezik, és mégis függőségi viszonyban van az ivóvízkútjaiból származó ivóvíz kapcsán. Ezen függőség az ivóvízkutak visszaigénylésével mérsékelhető. A településen a minőségi ivóvíz szolgáltatás megoldása a jelenlegi vízminőségi problémákat (pangó víz) orvosolni tudja.

A lakossági ivóvízigény évről évre nő, mely igény a tudatos vízhasználattal, a takarékossággal, az esővíz felhasználásával jelentősen csökkenthető. Ehhez a lakosság tudatformálása szükséges.

Rövid távú célkitűzések

Helyi ivóvízbázisból minőségi ivóvíz biztosítása

Víztakarékosság jelentőségének megismertetése a lakossággal

Közép és hosszú távú célkitűzések

Víztakarékos életvitel kialakítása a településen

Rövid távú intézkedések

| Feladat megnevezése | Megvalósítás módja | Rendelkezésre álló eszközigeny | Bevonandó erőforrások | Felelős | Határidő |
|--|---------------------------------|--------------------------------|----------------------------|--------------|----------|
| Ivóvíztermelő kutak önkormányzati tulajdonba igénylése az államtól | önkormányzat | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2012 |
| Viziközmű szerződés felülvizsgálata, újrakötése | Önkormányzat | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2012 |
| Víztakarékosságot ösztönző tájékoztató kampány a lakosságnak | Önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás | 120 eFt – pályázati forrás | polgármester | 2012 |

Közép és hosszú távú intézkedések

| Feladat megnevezése | Megvalósítás módja | Rendelkezésre álló eszközigeny | Bevonandó erőforrások | Felelős | Határidő |
|--|---------------------------------|--------------------------------|-------------------------------|--------------|----------|
| Víztakarékos életmód kialakítása a településen | Önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás | 300 eFt – pályázati forrásból | polgármester | 2013-14 |

3.4 Csapadékvíz kezelése, hasznosítása

A csapadékvizek elvezetése komoly kihívás, ugyanakkor a település vízkészletei a több települést ellátó ivóvízrendszernek köszönhetően szegényednek. A csapadékvíz felfogásával, megtartásával, az éghajlatváltozással járó csapadékingadozás is áthidalható, és az összegyűlt esővízzel a (pl. locsolás célú) ivóvízigény egy része kiváltható. Az önkormányzati

példamutatásnak nagy szerepe lehet a lakosság esővízgyűjtési szokásainak alakításában, melyhez egy átfogó tájékoztató kampány szükséges.

Rövid távú célkitűzések

Csapadékvíz visszatartása és hasznosítása tervezéssel, példamutatással, tájékoztatással
Víztakarékoság jelentőségének megismertetése a lakossággal

Közép és hosszú távú célkitűzések

Víztakarékos életvitel kialakítása a településen
Helyi szennyvíztisztítás és a tisztított szennyvíz helybentartása

Rövid távú intézkedések

| Feladat megnevezése | Megvalósítás módja | Rendelkező álló eszköz igény | Bevonandó erőforrások | Felelős | Határidő |
|--|-----------------------------------|------------------------------|-----------------------|--------------|----------|
| A csapadékvíz visszatartását, hasznosítását célzó terv készítése | Önkormányzat | Emberi erőforrás | 200 eFt | polgármester | 2012 |
| Esővízgyűjtés propagálása példamutatással, önkormányzati intézmények esővízgyűjtésének kiépítése és hasznosítása | Önkormányzat és civil szervezetek | Emberi erőforrás | 100 eFt - pályázatból | polgármester | 2012 |
| Esővízgyűjtést népszerűsítő kampány | Önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás | 770 eFt | polgármester | 2012 |

Közép és hosszú távú intézkedések

| Feladat megnevezése | Megvalósítás módja | Rendelkező álló eszköz igény | Bevonandó erőforrások | Felelős | Határidő |
|--|---------------------------------|------------------------------|-------------------------------|--------------|----------|
| Esővízgyűjtés propagálása | Önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás | 200 eFt – pályázati forrásból | polgármester | 2013-14 |
| Helyi szennyvíztisztítás és tisztított szennyvíz-helybentartás lehetőségének vizsgálata (TSZP) | Önkormányzat | Emberi erőforrás | 300 eFt | polgármester | 2014 |

3.5 Közlekedésfejlesztés

A településen útjai ugyan közepes forgalmúak, de a kerékpáros és több esetben a gyalogos közlekedés is ezeken az utakon valósul meg. A gyalogosok számára szükséges járda biztosítása azokon a helyeken is, ahol esetleg nem létezik, vagy szélessége nem megfelelő. A településközpont és a tőle távolabb eső lakóterületek között kellemes fásított, parkosított gyalogövezetek kialakításával csökkenthető a településen belüli gépjárműhasználat aránya. A kerékpáros közlekedés biztonságosabbá tétele érdekében egy, a település helyi és helyközi közlekedésére is lehetőséget biztosító kerékpárút-hálózat tervezése, megvalósítása szükséges.

Rövid távú célkitűzések

A biztonságos gyalogos közlekedés feltételeinek megteremtése
Kerékpáros utak kijelölése helyi és helyközi viszonylatban

Közép és hosszú távú célkitűzések

Gyalogos közlekedés biztonságossá tétele
Településeket összekötő kerékpárutak tervezése, építése

Rövid távú intézkedések

| Feladat megnevezése | Megvalósítás módja | Rendelkezésre álló eszközigeny | Bevonandó erőforrások | Felelős | Határidő |
|--|--------------------|---------------------------------------|-----------------------|--------------|----------|
| Gyalogos járdák felújítása, építése, gyalogátkelők építése Felsőörs Község Gazdasági Programja (2011-2014 szerint) | Önkormányzat | 5.000 Ft (költségvetés beruházás sor) | pályázati forrás | polgármester | 2012-14 |
| Alsóörse vezető kerékpáros útvonal kitáblázása | Önkormányzat | - | 250 eFt | polgármester | 2012 |

Közép és hosszú távú intézkedések

| Feladat megnevezése | Megvalósítás módja | Rendelkezésre álló eszközigeny | Bevonandó erőforrások | Felelős | Határidő |
|---|--------------------|--------------------------------|-----------------------|--------------|----------|
| Gyalogos átkelők kijelölése | önkormányzat | - | Pályázati forrás | polgármester | 2013 |
| Alsóörs-Felsőörs-Szentkirályszabadja kerékpárút tervezése | önkormányzat | - | Pályázati forrás | polgármester | 2013 |
| Alsóörs-Felsőörs- | önkormányzat | - | Pályázati | polgármester | 2014 |

| | | | | | |
|--|--------------|---|----------|--------------|-------|
| Szentkirályszabadja kerékpárút elkészítése | | | forrás | r | |
| Településen belüli és települések közötti kerékpárút hálózat tervezése | Önkormányzat | - | 1.000 Ft | Polgármester | 2014- |

3.6 Felelős hulladékgazdálkodás

A településen termelődő hulladék mennyiségének folyamatos csökkentése, a megelőzés, az újrahasználat, újrahasznosítás népszerűsítése a településen élők körében folyamatos tudatformálást tesz szükségessé. Akciókkal, tájékoztató kampányokkal, az önkormányzat példamutató magatartásával, a hulladékminimalizálás anyagi ösztönzésével kell a lakosságot motiválni a tudatos magatartás kialakítása felé. Ehhez javasolt az önkormányzati intézményekben a tudatos hulladékmegelőzés-kezelés példamutató ismerete, gyakorlása, a lakosság felé történő kommunikációja. Emellett fontos a lakosság hulladékgazdálkodási ismereteinek gazdagítása, a környezettudatos viselkedésmódok információs hátterének biztosítása.

A település lezárt hulladéklerakójának rekultivációja szükséges az esetleges szennyeződések elkerülése érdekében.

Az üdülőterületek és zártkertek időszakos hulladéklerakásainak megszüntetése érdekében jogi szabályozó eszközök bevezetése is javasolt.

Rövid távú célkitűzések

Az intézményi munkatársak ismereteinek gazdagítása

Önkormányzati intézményekben való példamutatás a felelős hulladékgazdálkodás gyakorlati megvalósításáért

A lakosság ismereteinek gazdagítása a felelős hulladékgazdálkodási magatartásról

Az illegális hulladéklerakók feltérképezése

Kisebbségi hulladéklerakók felszámolása lakossági összefogással

Hulladéklerakást megállítása, jogi eszközök kidolgozása

A lezárt hulladéklerakó rekultivációja

Közép és hosszú távú célkitűzések

Önkormányzati példamutatás a felelős hulladékgazdálkodás népszerűsítéséért

A tudatos lakossági magatartás ösztönzése

Az illegális hulladék lerakók felszámolása

Rövid távú intézkedések

| Feladat megnevezése | Megvalósítási módja | Rendelkezésre álló eszközigeny | Bevonandó erőforrások | Felelős | Határidő |
|--|---------------------------------|--|-------------------------------|--------------|----------|
| A település intézményeiben dolgozók tudatformálása | Önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás, helyszín biztosítása | 300 eFt – pályázati forrásból | Polgármester | 2012 |

| | | | | | |
|--|---------------------------------|--|-------------------------------|--------------|------|
| Szelektív hulladékgyűjtés kialakítása, és példamutató működtetése a település intézményeiben | Önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás, helyszín biztosítása | 550 eFt – pályázati forrásból | Polgármester | 2012 |
| Gyermekek környezeti tudatformálás az óvodán, iskolán keresztül foglalkozásokkal, vetélkedőkkel, rajzpályázattal | Önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás, helyszín biztosítása | 220 eFt – pályázati forrásból | polgármester | 2012 |
| Lakossági kommunikációs kampány a felelős hulladékgazdálkodási gyakorlat kialakításáért | Önkormányzat, civil szervezetek | - | 550 eFt – pályázati forrásból | polgármester | 2012 |
| Illegális hulladéklerakók feltérképezése | Önkormányzat | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2012 |
| Illegális hulladéklerakás megállítása jogi eszközökkel | Önkormányzat | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2012 |
| A lezárt hulladéklerakó rekultivációjának kontrollja | Önkormányzat | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2012 |
| Kisebbségi hulladéklerakások felszámolása lakossági összefogással, szemétszedés | Önkormányzat | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2012 |
| Illegális hulladéklerakók feltérképezése | Önkormányzat | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2012 |

Közép és hosszú távú intézkedések

| Feladat megnevezése | Megvalósítás módja | Rendelkezésre álló eszközigény | Bevonandó erőforrások | Felelős | Határidő |
|-------------------------------|--------------------|--------------------------------|-----------------------|--------------|----------|
| Zöld önkormányzat kialakítása | önkormányzat | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2012- |

| | | | | | |
|---|--------------|------------------|---|--------------|------|
| Illegális hulladéklerakók felszámolása, a terület rekultivációja | önkormányzat | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2013 |
| A lakossági tudatosság ösztönzése a hulladékcsökkentéssel járó anyagi előnyök bemutatásával | önkormányzat | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2013 |

3.7 Energiaellátás fejlesztése

A fenntartható energiagazdálkodás helyi szinten való megvalósításának három alapja az energiamegtakarítás, az energiafelhasználással járó környezeti terhelések csökkentése és a megújuló energiaforrások legjobb kihasználása. A település energiafelhasználási szokásaira vonatkozó adatok összegyűjtése alapot adhat egy, a fenntartható fejlődés irányába mutató energiastratégia kialakításához, mely fent felsorolt hármas cél megvalósulását szolgálja. Ezen energiastratégia a tényleges energiaszükséglet ellátásán túl a település energiafüggetlenségét is szolgálhatja.

Rövid távú célkitűzések

Adatok biztosítása az energiastratégia készítéséhez

Együttműködés kialakítása az energiastratégiával érintett felek között

Lakossági tudatformálás az energiafelhasználás terén

Közép és hosszú távú célkitűzések

Átgondolt energiastratégia készítése

Lakossági tudatformálás az energiafelhasználás mérséklésére

Önkormányzati intézmények és szolgáltatások energiaracionalizálása

Energiatakarékosság ösztönzése helyi rendeletekkel

| Feladat megnevezése | Megvalósítási módja | Rendelkezésre álló eszközigeny | Bevonandó erőforrások | Felelős | Határidő |
|---|---------------------------------|--------------------------------|----------------------------------|--------------|----------|
| A lakosság energiafogyasztásának feltérképezése | Önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2012 |
| Önkormányzati ingatlanok energiafogyasztásának feltérképezése | Önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás | 150.000 Ft – pályázati forrásból | polgármester | 2012 |
| A lakosság energiatudatosságát megalapozó kampány | Önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás | 750 eFt – pályázati forrásból | önkormányzat | 2012 |

| | | | | | |
|---|---------------------------------|--|---------|--------------|------|
| Lakossági egyeztető fórumok szervezése az energiastratégia készítéséhez | Önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás, helyszín biztosítása | 100 eFt | polgármester | 2012 |
|---|---------------------------------|--|---------|--------------|------|

Közép és hosszú távú intézkedések

| Feladat megnevezése | Megvalósítás módja | Rendelkezésre álló eszközigeny | Bevonandó erőforrások | Felelős | Határidő |
|--|--|--------------------------------|--------------------------------|--------------|----------|
| Települési energiastratégia készítése | Önkormányzat, civil szervezetek, lakosság, hatóságok együttműködésével | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2013 |
| Lakossági tudatformáló kampány | Önkormányzat civil szervezetekkel együttműködve | Emberi erőforrás | 400 eFt – pályázati forrásból | Polgármester | 2013 |
| Önkormányzati intézmények, szolgáltatások energiatakarékos átalakítása | Önkormányzat | 8.000 eFt Pályázati önrész | 40.000 eFt Pályázati forrásból | polgármester | 2013- |
| Zöld adózás: környezetvédelmi szempontok érvényesülése az építményadóban | Önkormányzat | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2013- |

3.8 Helyi értékek védelme

Felsőörs területei erősen változtak az emberi tevékenység hatására, azonban maradtak meg nagy diverzitású, értékes állat- és növénypopulációval rendelkező területek, melyek helyi védettsége megfontolandó (Forrás-hegy geológiai tanösvény nyomvonala, a belterületi idős hársfa és a Miske-tető).

A település múltjából számtalan épület, műtárgy maradt fenn, melyeket helyi szinten mindenképpen védeni érdemes. A vidék népi építészetének főbb jegyeit őrzi több épület illetve épülethozsok csoport is a település belterületi és külterületi részein egyaránt. Ezek védelme is fontos a település szempontjából.

A már védett vagy védelem alá helyezendő értékek megőrzése azonban csak abban az esetben biztosított, ha azt a helyiek ismerik, összefognak a megőrzés érdekében, és életvitelük ezen értékek védelmét tiszteletben tartja. A helyi értékek megismertetése a lakossággal így elkerülhetetlen feladata a településnek.

A helyi értékek gazdagsága azonban idegenforgalmi vonzerőt is jelenthet a településnek, így azok bemutatása, minél szélesebb körben való propagálása a bakancsos, lovas, kerékpáros turizmust is elősegíti.

Rövid távú célkitűzések

Helyi védelemre javasolt értékek számbavétele

A védett értékek lakossággal való megismertetése

Közép és hosszú távú célkitűzések

A helyi védelemre javasolt értékek védetté nyilvánítása

Az épített helyi értékek ápolása, megőrzése jogi eszközökkel

A védett értékek megismertetése a településre érkező látogatókkal

A helyi értékek propagálása a turisztikai vonzeró növelése érdekében

Rövid távú intézkedések

| Feladat megnevezése | Megvalósítás módja | Rendelkezésre álló eszközigeny | Bevonandó erőforrások | Felelős | Határidő |
|---|---------------------------------|--------------------------------|-----------------------|--------------|----------|
| A védett értékek helyi kommunikációs csatornákon történő megismertetése a lakossággal, vetélkedőszervezések | önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás | 100 eFt | polgármester | 2012 |
| Vezetett túrák szervezése a lakosság részvételével a helyi védett értékek megismeréséhez | önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2012 |
| Védelemre javasolt helyi értékek számbavétele | önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2012 |

Közép és hosszú távú intézkedések

| Feladat megnevezése | Megvalósítás módja | Rendelkezésre álló eszközigeny | Bevonandó erőforrások | Felelős | Határidő |
|---|--------------------|--------------------------------|-----------------------|--------------|----------|
| Tájékoztató táblák kihelyezése a védett értékek bemutatásához | Önkormányzat | Emberi erőforrás | 400 eFt | polgármester | 2013 |

| | | | | | |
|--|---------------------------------|------------------|----------------------------|--------------|-------|
| A hagyományok ápolása, megőrzése az épített környezetben jogi eszközökkel | Önkormányzat | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2013 |
| Tájékoztató anyagok a védett értékekről, turisztikai kínálat gazdagítása velük | Önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás | 200 eFt | polgármester | 2013 |
| A helyi értékeket bemutató tanösvény létrehozása | Önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás | 200 eFt – pályázati forrás | polgármester | 2013 |
| A helyi védelemre méltó értékek védetté nyilvánítása | Önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás | - | polgármester | 2013- |

3.9 Közösségfejlesztés a környezetvédelemért

A településen élő lakosság elé közös célként a fenntartható, élhető Felsőörs kialakítását tűzve mozgósítható mind a régi, mind az új lakos. A közös cél megadásával az egy-egy tématerületet felölelő kötetlen beszélgetések, fórumok megismertetik a lakosokkal egymás nézőpontját, meglátását, mely a megértés, a közösséggé szerveződés alapja. A lakosság környezeti ügyek iránti felelőssége, a problémák helyi vonatkozásainak felismerése, alternatíva bemutatása az életmódot illetően és a gyerekek környezeti nevelése elengedhetetlen a siker eléréséhez.

Rövid távú célkitűzések

A lakosság mozgósítása a település fenntarthatósága, élhetősége céljából
 Közösségi alkalmak, találkozók szervezése
 Gyerekek környezeti tudatosságának növelése
 Alternatív környezetbarát életmód megismertetése a lakossággal

Közép és hosszú távú célkitűzések

Fenntarthatósági cselekvési programok megvalósulása
 Alternatív környezetbarát életmód bemutatása, elterjesztése a településen

Rövid távú intézkedések

| Feladat megnevezése | Megvalósítás módja | Rendelkezésre álló eszközigeny | Bevonandó erőforrások | Felelős | Határidő |
|--|---------------------------------|---------------------------------------|------------------------------|----------------|-----------------|
| Lakossági beszélgetések, találkozók szervezése a fenntarthatóság kérdésköreinek megvitatása érdekében | önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás | 200 eFt – pályázati forrás | polgármester | 2012 |
| Közösségi rendezvények szervezése | önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás | 600 eFt | polgármester | 2012 |
| Alternatív környezetbarát életmód elemeinek megismertetése a lakossággal közösségi rendezvények alkalmával | Önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás | 200 eFt | polgármester | 2012 |

Közép és hosszú távú intézkedések

| Feladat megnevezése | Megvalósítás módja | Rendelkezésre álló eszközigeny | Bevonandó erőforrások | Felelős | Határidő |
|--|---------------------------------|---------------------------------------|------------------------------|----------------|-----------------|
| Lakossági beszélgetések, találkozók rendszeres megszervezése | Önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás | 400 eFt | polgármester | 2013- |
| Alternatív életmód elterjesztése a lakosság körében kampányokkal | Önkormányzat, civil szervezetek | Emberi erőforrás | 600 eFt | polgármester | 2013- |